

6 GODE GRUNDE

TIL AT BRUGE
BYGNINGSKULTURARVEN
I KOMMUNEN

**6 GODE GRUNDE
TIL AT BRUGE BYGNINGSKULTURARVEN
I KOMMUNEN**

Udgiver: Kulturarvsstyrelsen og Realdania

Tekst: Dansk Bygningsarv A/S

Foto: Anne Prytz Schaldemose med undtagelse af følgende:

8 nederst 9 øverst Heine Petersen

12-13 Jørgen Jørgensen

14-15 Guldborgsund Kommune

16-17 Aalborg Kommune

18-19 Brøndby kommune

20 Forstadsmuseet

22 Kerteminde Kommune

23 Østfyns Museer

Grafik: Operate

Tryk: Nofoprint A/S

© Oktober 2010

BYGNINGS 2015
KULTUR



BYGNINGS- KULTURARVEN ER EN RESSOURCE

Vores fysiske omgivelser er håndgribelige spor af den fælles kulturarv. De vidner om tidligere tiders værdier, drømme og evner og tegner ethvert landskabs og enhver bys unikke billede og identitet. Bygningskulturen skaber fællesskab og forbindelse mellem fortid, nutid og fremtid.

En velbevaret bygningsarv er derfor en stor værdi og aktiv ressource for alle danske kommuner. Erfaringer viser, at det betaler sig at indarbejde bygningskulturarven i kommunernes plan- og udviklingsstrategier, men de viser også, at det kræver handling, før det er for sent.

Kommunerne er efter strukturreformen den største varetager af bygningskulturarven i Danmark, og der stilles i dag krav om, at kommunerne skal indarbejde retningslinjer for de kulturhistoriske og landskabelige bevaringsværdier.

For at bakke op om kommunernes arbejde har Kulturarvsstyrelsen og Realdania søsat et samlet initiativ med fokus på fredede og bevaringsværdige bygninger. Initiativet skaber ny viden, nye netværk, brugbare værktøjer og helt ny formidling til ejere og kommuner.

Denne pjece giver seks gode grunde til at sætte bygningskulturarv på dagsordenen i kommunens udvikling. I pjecen kan du også læse om, hvordan udvalgte kommuner på forskellig vis har aktiveret og sikret bygningskulturarvens værdi til gavn for borgere, samfund og erhvervsliv.

At udvikle bygningskulturarven er at skabe rammerne om det gode liv. Byer og bygninger med en særlig historie, arkitektur eller byplan er attraktive rammer for hverdagslivet og bidrager til bæredygtig udvikling og velfærd – brug den aktivt.



6 GODE GRUNDE TIL AT SÆTTE BYGNINGSKULTURARVEN PÅ DAGSORDENEN

Bygningskulturen i en by eller et lokalområde er et håndgribeligt og synligt spor af kulturarven, og interessen for at bevare og udvikle historiske bygninger og helheder er stor. En levende kulturarv er et aktiv for både lokalområder og samfundet som helhed, og mange kommuner arbejder allerede aktivt med dette potentiale. Her finder du seks gode grunde til at sætte bygningskulturarven på dagsordenen.

1. BYGNINGSKULTURARV SKABER VÆRDI

Mange kommuner har svært ved at tiltrække bosætning og erhverv, særligt til de tyndere befolkede landområder, der ligger langt fra en større by. Serviceniveauet i disse områder er svært at opretholde, når arbejdspladserne er få, og arbejdskraften flytter mod de større byer. En rig bygningskulturarv er et vigtigt redskab i det arbejde, der handler om at fastholde og tiltrække værdi til kommunen.

► Erfaringer viser, at private virksomheder gør brug af de unikke lokale fortællinger, både når de skal tiltrække medarbejdere til attraktive arbejdsmiljøer, og i deres markedsføring og produktudvikling. Ligeledes ved vi, at en velbevaret bygningskulturarv er en vigtig

faktor, når børnefamilier såvel som de pensionsmodne skal finde et sted at slå sig ned.

► En stærk bygningskultur er også et aktiv for dem, der allerede bor i kommunen. Bygningskulturarven vejer godt med i vægtskålen, når de private ejere inspireres til at øge investeringerne i stilbevidste renoveringer af deres ejendomme. Et velbevaret og levende, historisk miljø smitter af på velviljen til at værne om de fælles værdier og til at bruge bygningerne til nye aktiviteter, som skaber værdi for kommunens borgere og erhvervsliv.

At satse på en velbevaret bygningskultur er at satse på historier, som mennesker kan investere i.





4

2. BYGNINGSKULTURARV SKABER FÆLLESSKAB

Mange af de nye, sammenlagte kommuner har et stort arbejde foran sig med at skabe fællesskab og identitet på tværs af tidligere kommuneskel. En klar strategi for bygningskulturarven er med til at sikre den lokale sammenhængskraft og bidrager til nye stærke fællesskaber i kommunen.

► Det bebyggede miljø er et af de mest håndgribelige og rige vidnesbyrd om kulturarven. Historiske bygninger og miljøer vidner om stolte håndværkstraditioner, liv og værdier før i tiden og skaber syn-

lige forbindelser til fortiden. De giver vores omgivelser karakter og atmosfære og kan knytte borgere sammen i stærke fællesskaber.

► Ved at bevare, udvikle og synliggøre de historiske bygninger, miljøer og alle de fortællinger, som knytter sig til dem, styrkes det lokale fællesskab og kommunens identitet. Det gælder både for 'gamle' borgere og tilflyttere, som kan tage del i en levende kulturhistorie.

At satse på bygningsarv er at satse på en styrket kommune med et solidt fællesskab.





3. BYGNINGSKULTURARV ER MANGFOLDIG

Bygningskulturarv forbindes ofte med århundredgamle, enestående bygninger med sjældne, forgangne stilarter. Men nyere helhedsplanlagt og masseproduceret byggeri kan også rumme bevaringsværdier. Mange kommuner lægger i disse tider planer om omdannelse og fornyelse af denne del af bygningskulturen, et behov der presser sig på, men som også kræver opmærksomhed på de potentielle værdier.

► I perioden fra 1950-80 blev der opført ikke mindre end 1,5 millioner bygninger i Danmark. Bygningskulturen i tiden efter anden verdenskrig resulterede i helt nye byområder i brændingen mellem byen og det åbne land. Datidens hverdagsbebyggelser har sidenhen dannet ramme om de fleste danskeres liv og hverdag og fremstår derfor ofte nedslidte eller utidssvarende i dag. Mange af disse bygninger og helheder vil angiveligt forandre sig markant i den nærmeste fremtid.

► Der ligger derfor i de kommende år en stor opgave i at sikre fortællingerne om det velfærdsdanmark, som rejste boliger til alle på bølgerne af befrielsens optimisme og de nye teknologiske og økonomiske muligheder.

At satse på den nyere bygningsarv er at se det unikke i det almindelige og turde satse på det, før det er for sent.



4. BYGNINGSKULTUR- ARV SKABER ILDSJÆLE

Bygningsbevaring kan være et vanskeligt emne at introducere i en kommune, der ikke har tradition for det. For private ejere kan et fokus på bevaring opleves som et indgreb i den private ejendomsret, og for den kommunale sagsbehandler kan arbejdsbyrden stige, når borgerne efterfølgende har ønsker, der kræver, at reglerne overvejes på ny.

► I lyset af sådanne udfordringer overser man ofte det potentiale, der kan ligge i at møde kommunens sande eksperter. Bygningskulturarven er nemlig typisk omgivet af mange dygtige ildsjæle, som brænder for historien og kender fortællingerne i lokalmiljøet. Erfaringerne viser, at ildsjælernes entusiasme og kærlighed til bygningskulturarven smitter, de skaber fællesskab og stor værdi for lokalmiljøer, bygningskultur og kommunens identitet.



► Bygningskulturarv og ildsjæle går hånd i hånd, og inddrages ildsjælene aktivt i arbejdet med kommunens bygningskultur, vil de ofte fungere som ledestjerner og overbevise andre om værdien ved de historiske miljøer.

At satse på bygningskultur er at skabe grobund for samarbejde med kommunens engagerede ildsjæle.





5. BYGNINGSKULTURARV ER BÆREDYGTIG

Forholdet mellem bygningskultur-
arv og klima- og miljøhensyn ople-
ves ofte som et 'enten-eller'-for-
hold. Enten bevares bygningens
arkitektoniske udtryk, eller også
energiforbedres bygningen. Skis-
maet tydeliggøres endog i vores
bygningsreglement. I kraft af dette
reglement kan udpegningen af en
bevaringsværdig bygning føre til
dispensation fra energikravene.

► Der er dog mange gode grunde
til at satse på bygningsbevaring,
også som en klimabevidst kom-
mune. Ved bygningsbevaring gen-
anvendes bygningerne. Nedrivning
og bortskaffelse undgås, og den
energikrævende produktion af nye
byggematerialer reduceres. Endelig
skabes der løbende nye gode
muligheder for at opnå betydelige
energiforbedringer på ældre byg-
ninger med løsninger, der både
respekterer bygningers udtryk og
er rentable for ejerne.

► Bygningsarv er en ressource,
der er med til at skabe udvikling
og velfærd i samfundet. Ved at
sætte særligt fokus på nyt liv i de
tomme bygninger og kulturmiljøer
kan kommunen skabe bæredygtig-
hed i såvel økonomisk, social som
miljømæssig forstand.

**At satse på bygningsarv er at
satse på bæredygtighed.**



6. BYGNINGSKULTURARV ER OGSÅ HELHEDER

For både forstadsområder med deres kendetegnende helhedsplanlagte bebyggelser og for de spredte landsbyer rundt om i landet kan enkeltregistrering af bevaringsværdige bygninger være en uoverskuelig opgave. Ikke mindst i lyset af de markante forandringer, som mange af disse områder undergår i disse år.

► Bygningskulturarv er dog mere end enkeltstående bygninger. En facaderække, et gadeforløb eller en særlig placering af et kvarters bygninger i et landskab kan være netop dét, der åbner fortællingen om stedet og skaber de lokale historier. Ved at løfte blikket fra de enkelte dele får vi øje på de helheder, som vi kan bevare gennem nænsom planlægning.

► Bygningsarv skaber værdi, når den bliver ramme om aktiviteter. Der skal være liv i bygningerne og være plads til, at ny kulturarv kan skabes. En opmærksomhed på den helhed, som en landsby eller et kvarter indgår i, er det mindste, vi kan give for at sikre områdets stolte udsagn om en fælles fortid.

At satse på helhederne er at sikre bygningskulturarven.







HVORDAN AKTIVERER MAN BYGNINGSKULTUR- ARVENS VÆRDI?

En velbevaret bygningsarv har flere steder vist sig at være en stor værdi og aktiv ressource for kommunens udvikling. Erfaringer viser, at det betaler sig at indarbejde bygningskulturarven i kommunernes plan- og udviklingsstrategier, men de viser også, at det kræver handling, før det er for sent. Læs om seks forskellige kommuner, der har taget forskellige redskaber i brug.





FORTIDENS PERLER ER FREMTIDENS FYRTÅRNE

HADERSLEV KOMMUNES PLANSTRATEGI

12 Det skaber positive ringe i vandet, når kulturarven bliver brugt aktivt i kommunens fornyelses- og udviklingsplaner. Det har man erfaret i Haderslev Kommune, hvor der udvikles nye muligheder for oplevelser i særlige kulturmiljøer. Konceptet tiltrækker private erhvervsfolk, som bidrager til visionerne for området.

Haderslev Kommunes strategiske arbejde med kulturarv er et godt eksempel på, at arbejdet med bygningskultur kan skabe bæredygtige lokalsamfund til gavn for borgere, bygninger og økonomi. På sigt arbejder Haderslev Kommune med en ambitiøs vision om at sikre øget turisme og bosætning via en øget lokal sammenhængskraft. Målet er, at kommunen i 2017 er det naturlige center mellem Norden og Sydeuropa for udvikling og formidling af en levende og interaktiv kulturarv.

Når ambitionerne er høje, skal det ses i lyset af at Realdania og Kulturarvsstyrelsen i 2006 udpegede Haderslev som kulturarvskommune. Det kulturarvsprojekt kommunen igangsatte herefter, handlede om at undersøge oplevelsesøkonomiens muligheder. Til dette fik kommunen hjælp af konsulenter udefra. ”Her lå de første overraskelser for os, for vores konsulenter fik øje på andre ting, end vi



selv havde set”, forklarer Willy Feddersen, direktør i Haderslev Kommune, og henviser til bl.a. den historiske slotsby Gram, som var en af de perler, konsulenterne anbefalede kommunen at satse strategisk på.

GRAM SLOT FORRENTER BYGNINGSKULTURARVEN

Den fokuserede og langsigtede strategi faldt i tråd med den måde, som forretningsmanden Svend Brodersen kunne tænke sig at drive forretning på. Han og hans kone søgte et godt sted, hvorfra de kunne drive en moderne og oplevelsesorienteret landbrugsvirksomhed. ”Havde det ikke været for kommunens målrettede og langsigtede strategi, havde vi nok ikke kastet os ud i den opgave, det var at istandsætte og skabe nyt liv i det dengang tomme og meget faldefærdige slot”, forklarer Svend Brodersen, som købte Gram Slot og i dag ser bygningskulturarven som sit stærkeste kort.

Med en præmieret restaureringsindsats bag sig bidrager Gram Slot i dag til at indfri bygningskulturarvens værdi til glæde for hele kommunen. Der er for Svend Broder-

sen ingen tvivl om, at den historiske fortælling, han knytter til sin omfattende økologiske landbrugsproduktion, forrenter sig. Da han for nyligt indgik en samarbejdsaf-tale med en større detailhandelskæde, gjorde stemningen på slottet og den store kærlighed til bygnin-gerne stort indtryk på indkøberne. ”Jeg troede kun, de var interesse-rede i mine kartofler, men efter deres besøg ville de have alle mine produkter”, forklarer Svend Brodersen, som fortæller, at vær-dien af hans produkter stiger, så snart historien om Gram Slot fremgår af markedsføringen.

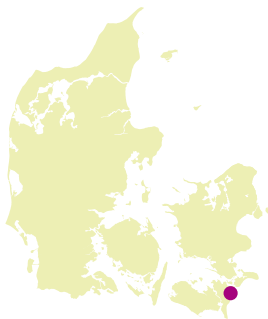
MODERNE LIV I DE GAMLE HUSE

For resten af Haderslev Kom-mune danner succesen på Gram Slot ringe i vandet. Kommunen og slottet har indgået en aftale om at udvikle koncepter, programmer og aktiviteter samt levende og inter-aktiv kulturarv. I dag danner Gram Slot derfor rammen om en række udadvendte aktiviteter, der tæller både daglige rundvisninger og arrangementer og en naturskole, som tiltrækker spejdere, børnehaver og skolebørn. Dette har øget interessen for stedet, som i 2009 har oplevet en fordobling af sine arrangementer og overnatninger,



mens andre i branchen har oplevet et fald på 20-30 %.

Det vigtigste ved den opbakning, Svend Brodersen har oplevet fra Haderslev Kommune, er det ’mind-set’, kommunen går til udvikling og strategi med. Der bliver ikke talt så meget om nye kæmpeinvesteringer i museer eller andre flagskibe, men til gengæld tales der en del om, hvordan man kan skabe kulturarv for fremtiden ved at bevare og bruge det, man allerede har.



BORGERNE SIKREDE BYGNINGSKULTURARVEN BYFORNYELSE I NYKØBING F

14



I 2002 igangsatte kommune og lokale beboere et byfornyelsesinitiativ i Nykøbing Falsters Østerbro kvarter. Ønsket var at standse skæmmende og forkert istandsættelse af villakvartets bygninger og at sætte en ny, positiv dagsorden for udviklingen. Indsatsen stillede skarpt på den lokale kulturarv og har resulteret i et attraktivt og velbevaret boligområde, som i dag er kendetegnet ved øget lokal stolthed og fællesskab.

Det kan være en svær udfordring at vende nedslidte områders image og identitet, da den fysiske nedslidning ofte påvirker den lokale stolthed og engagementet blandt borgerne i negativ retning. At tage udgangspunkt i den lokale kulturarv har dog vist sig som en effektiv måde at skabe folkelig interesse for byudviklingen på. Blandt de gode eksempler på dette er historien om, hvordan det nedslidte og triste Østerbro kvarter i Nykøbing Falster genfandt sin stolthed og sin historie gennem byfornyelsen og atter i dag fremstår som et smukt, velholdt og attraktivt villakvarter.

I Nykøbing Falster oplevede planafdelingen i 2002, at byens borgere for alvor tog byfornyelsesinitiativerne til sig, da der blev sat fokus på de positive, og ofte oversete,

fortællinger om Østerbro kvarteret. Ideen til at forny kvarteret med udgangspunkt i kulturarven opstod hos lokale borgere fra kvarteret. De var bekymrede for, at uvidenhed om bevaringsværdier førte til skæmmende istandsættelser og ændringer. I et samarbejde med borgere fra kvarteret formulerede kommunen en ansøgning om byfornyelsesmidler, som for en stor del blev brugt på at formidle viden om kvarterets historie.

BYFORNYELSEN GJORDE DEN VIDTGÅENDE LOKALPLAN MULIG

”Byplanlægning kan være et svært emne at fastholde folks interesse i, men i Østerbro kvarteret var det fantastisk at se, hvordan borgerne gik ind i arbejdet med liv og sjæl. De blev eksperter på deres eget boligområde og tog aktivt ansvar for at sikre bygningskulturarven”,



fortæller byplanlægger Marianne Reinhardt, som var projektleder på byfornyelsen. Bygningskulturarven blev sat på dagsordenen gennem mindre workshops, løbende byvandring og gennem renovering af centrale historiske områder. Der var et stort fokus på beboernes egne erindringer om kvarteret, og som et led i fornyelsen blev fortællingerne samlet i en bog, der blev husstandsomdelt i hele kommunen.

Der blev på borgernes ønske nedsat arbejdsgrupper med beboere fra kvarteret, som skulle give input til en bevarende lokalplan for området. ”Til alles overraskelse endte lokalplanen med at blive væsentligt mere vidtgående, end vi har tradition for i kommunen”, fortæller Marianne Reinhardt. Ud over at planen medtog bestemmelser for samtlige de bygninger, der var bevaringsværdige i kategori et

til fem i kommuneatlasset, blev der også indført generelle bestemmelser, der skulle sikre helhedsindtrykket af kvarteret.

BORGERNE VAR EKSPERTERNE

Trods lokalplanens vidtgående karakter blev den vedtaget i 2003 med kun tre indsigelser om bevaringsbestemmelserne, og kommunen oplevede hurtigt den lokale opbakning til ideerne i planen. I dag er byens facaderåd udvidet til også at arbejde i Østerbro kvarteret, hvilket letter kommunens sagsbehandling. Byggesagsansøgninger fra Østerbro kvarteret tager nemlig hensyn til bevaringsværdierne, og debatten om ombygninger og materialevalg finder sted over hækken frem for mellem kommunen og beboerne. I 2009 blev initiativet fra Østerbro kvarteret i Nykøbing Falster fremhævet som særlig eksemplarisk af Socialministeriet i publikationen

”Kulturarv som et aktiv i byfornyelse”. Kombinationen af borgerinddragelsen og aktiveringen af kulturarven har betydet, at kvarteret i dag har udviklet sig til et attraktivt og efterspurgt boligområde kendetegnet ved stor lokal stolthed og et stærkt lokalt fællesskab.





BOLIGPRISERNE STEG DA VÆRDIERNE BLEV KENDT I HASSERIS

16 Aalborg Kommune har i forbindelse med udarbejdelsen af en bevarende lokalplan for villabebyggelsen Hasseris udarbejdet stilblade for de 12 mest typiske stilarter for enfamiliehuse fra perioden omkring 1880'erne til 2000. Stilbladene blev udarbejdet af kommunen i forbindelse med en bevarende lokalplan. Kombinationen af disse to ben i bevaringstilgangen, bevarende lokalplan og stilblade, har skabt interesse, accept og ejerskab til kulturarven for den enkelte ejer.



Hasseris Villaby og Klostermarken rummer tilsammen ca. 1.300 ejendomme og er blandt Aalborgs mest attraktive kvarterer med dets mange fine eksempler på god arkitektur, gedigent bygningshåndværk og store haver med gamle, karakterdannende træer. På opfordring fra bl.a. Grundejerforeningen for Hasseris gennemgik Aalborg Kommune i 2004 alle huse i Hasseris Villaby og Klostermarken med henblik på at få et samlet billede af bevaringsinteresserne i bydelen. Formålet var dels at forbedre administrationsgrundlaget for byggesagsbehandlingen og dels at sikre et plangrundlag, der kunne bidrage til en positiv udvikling i området.



EFFEKTEN VED AT FORTÆLLE OM VÆRDIERNE

En af de observationer, som både grundejerforening og kommunens folk havde gjort sig, var, at der blandt ejerne i kvartererne var mange, der ikke kendte til de særlige kendetegn og detaljer, der gjorde deres huse unikke. Der var behov for et oplysningsarbejde, der kunne styrke ejernes viden om deres bygningers særlige kendetegn og bevaringsværdier, og for at sikre denne viden udarbejdede kommunen stilblade for de 12 mest typiske stilarter. Arbejdet var omfattende, da kvarteret er en god blanding af, hvad dansk byggeskik har kunnet præstere i tiden fra 1880'erne og frem til i dag. Ud over at fortælle om stilartens karakteristika, gives der også anvisninger på, hvilke materialer mv. man bør anvende, når der foretages forandringer på en bygning inden for stilarten.

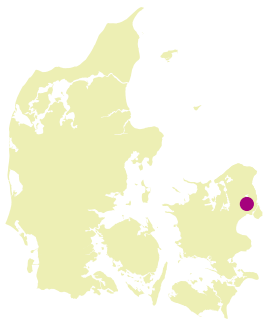
Metoden med stilbladende blev et vigtigt redskab til at skabe en god relation til beboerne i kvarteret, der oplevede kommunen som en hjælp til både at sætte kvalificeret fokus på optimering af de enkelte ejendommers værdi og på det samlede kvarters unikke status og fællesskab. I dag beretter grundejerforeningen, der er høringspart i dispensationssager, at ansøgningerne om dispensationer er faldet markant, og at beboerne har taget den nye viden med sig i deres overvejelser om tilbygnings- og omdannelsesarbejder. Også de lokale ejendomsmæglere gør en dyd ud af at benævne kvarterets huse med den rette stilbetegnelse.

FORMIDLINGSARBEJDET SKABTE RELATIONER

I 2006 blev Aalborg Kommune tildelt Byplanprisen for sin indsats i Hasseris, og i udtalelsen blev der lagt vægt på formidlingsarbejdet

og på kommunens brug af en bred vifte af redskaber for at komme i kontakt med ejerne, herunder hjemmeside, kontakt til pressen, bydelsture, stilblade og lokalplaner.

Efter det grundige arbejde med stilbladene er relationen mellem kvarterets beboere og kommunens folk kendetegnet ved gensidig respekt og forståelse, og i 2010 valgte Grundejerforeningen for Hasseris at præmiere den lokale byplanlægger med 'Hasseris prisen'. Begrundelsen lagde vægt på, at planlæggeren havde forstået at formidle de ofte ret komplicerede forhold og regler på en måde, så der blev skabt en meget bred accept af rammerne for kvarteret.



INDUSTRIENS SPOR SKAL SKABE IDENTITET

HELHEDSPLAN FOR ERHVERVSOMRÅDER I BRØNDBY

I tæt samarbejde med det lokale museum har Brøndby Kommunes kommunalbestyrelse i 2010 vedtaget en helhedsplan for to ældre erhvervsområder. Helhedsplanen er et eksempel på en helhedsorienteret tilgang til bevaring. Planen viser, hvordan bevaring af strukturer, proportioner, facadeforløb og funktionelle elementer som overløbsbassiner og afskærmningsgrønt kan indgå som strategiske pejlemærker i fortællingen om stedets udviklingshistorie og kulturarv.

Priorparken og Vibeholm er ældre erhvervsområder med en central placering i Hovedstadsområdet ved Motorring 3. Særligt Priorparken fremstår stadig, den dag i dag, med de homogene bygnings- og vejstrukturer, der kendetegner datidens fabrikskomplekser. Ligesom mange andre erhvervsområder i landet er livet i Priorparken imidlertid ændret gennem de seneste år. Ændringer på arbejdsmarkedet har i sidste ende ført til, at mange bygninger i dag står tomme hen uden faste brugere og funktion.

Plandirektivet Fingerplan 2007 åbnede imidlertid mulighed for, at der kan ske en intensiveret udnyttelse af områderne. Der var lagt op til fortætning og en målrettet omdannelse til kontor erhverv i

forbindelse med etableringen af en ny S-togstation.

INDUSTRIARV OG WOW-EFFEKTEN

I en fornyelse af ældre erhvervsområder er den nemme løsning ofte at rive de 'besværlige' bygninger ned og bygge nyt på de attraktive grunde. Brøndby Kommune har imidlertid valgt at bygge med og ikke imod det eksisterende for at bevare og bygge videre på et væsentligt kapitel i kommunens historie. Industrihistorien har været afgørende for udbygningen af kommunen og forstås derfor som en vigtig del af den kommunale identitet. Priorparken er et rendyrket eksempel på 1950'ernes store fabriksanlæg opført på bar mark efter en helhedsplan. Komplekset er opført af Nordiske Kabel- og Trådfabrikker (NKT) i 1951-54.





Ved en indledende besigtigelse af områderne oplevede byplanlæggerne, at især Priorparken havde særlige kvaliteter. ”Områdets wow-effekt ramte os, og det stod klart, at der var noget at bevare”, forklarer projektleder Birgitta Hjort Hansen, der derfor inviterede medarbejderen fra det lokalhistoriske arkiv med ud i området. Der var ikke stemning for at arbejde med enkeltbygninger, for det var helheden, der var interessant, forklarer Birgitta Hjort Hansen og peger på, at området havde været omfattet af den samme lokalplan i mange år. Selvom der var bygget nyt, også inden for de senere år, havde bygningerne samme højde og proportioner som de oprindelige, ligesom både gadeforløb og afskærmningsgrønt var bevaret.

FRA ENKELTBYGNINGEN TIL PLACERING, VOLUMENER, STRUKTURER OG AFGRÆNSNINGER

Ifølge helhedsplanen skal Priorparken med udgangspunkt i den eksisterende bebyggelsesstruktur udbygges og omdannes til et unikt moderne erhvervsområde, der gennem sin synlige historie tillige med nye byggerier vil kunne bidrage til moderne virksomhe-

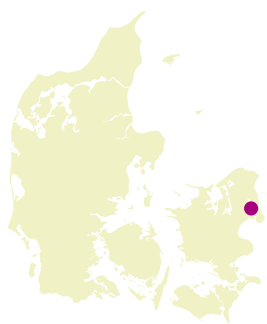
ders behov for identitetsskabende rammer og branding.

Hovedgrebet for Priorparken er at medtage nogle af de karakteristiske principper fra den eksisterende bebyggelse i den nye plan, såsom produktionsbygningernes volumener, indbyrdes placering, vejstrukturen samt områdets markante afgrænsning til den omkringliggende bebyggelse. Et vigtigt greb er dog også at sikre disse historiske lag en ny konkret anvendelse. Eksempelvis påtænkes overløbsbassiner flere steder bevaret med henblik på i fremtiden at kunne

udnytte de funktionelle og rekreative kvaliteter. Også de grønne strukturer blev medtaget i planen, idet de kan fungere som ’åndehuller’ for de virksomheder, som kommunen håber på at tiltrække.

Visionen er, at kontrasten mellem gammelt og nyt, mellem de eksisterende industribygninger, vejstrukturer og landskabelige træk og det kommende byggeri, bliver et trækplaster for fremtidige lejere og borgere i Brøndby Kommune.





DET EJENDOMMELIGE FINDES I DET ALMENE HVIDOVRES KOMMUNEPLAN

20



Kulturarvskommunen Hvidovre har beskrevet bevaringsværdier i hele kommunen i 51 kvarterbeskrivelser, som er inddraget i kommuneplanen for 2009. Beskrivelserne har fokus på det enkelte kvarters bevarings- og udviklingspotentiale med udgangspunkt i kvarterets bærende fortælling og vil i fremtiden danne udgangspunkt for den kommunale sagsbehandling.

Hvidovre er en forstadskommune med en udviklingshistorie, som knytter sig tæt til Hovedstadens udvikling. I takt med at Hovedstaden for alvor sprængte sine grænser, blev Hvidovre byggeplads for forstadens velfærdsdrømme.

I 2006 blev kommunen udpeget som kulturarvskommune af Kulturarvsstyrelsen og Realdania, og på projektets hjemmeside hedder det: ”Drømmen om et samfund med lige muligheder for alle – rig som fattig – kommer til udtryk i kommunens bygninger fra mellemkrigstidens små familieorienterede lysthuse, selvbyggerhuse og bungalows til efterkrigstidens store bolig- og erhvervsplaner som Avedøre Stationsby og Avedøre Holme.”

FORSKELLIGHEDERNE KAN BLIVE SYNLIGE I FORSTADEN

Erkendelsen i kommunen var dog forud for projektet, at der ikke var en stærk identitet og bevidsthed om denne fortælling. Projektets målsætning var derfor at skabe grundlag og lydhørhed over for nyfortolkning af forstadernes bygningsmasse og kulturhistorie. Konkret blev jagten sat ind på velfærdsstatens fortællinger, på hvordan disse lader sig aflæse i byens rum i dag, og på hvordan det bedste fra fortiden kan bringes sikkert ind i fremtiden.

Indsatsen har skabt et helt nyt udviklingsperspektiv på byens områder som fx industriområdet Avedøre Holme. ”I stedet for at skæve til, hvordan man har arbejdet med omdannelse af tilsvarende områder i andre kommuner, har vores inddragelse af kulturarvsværdierne i processen været



med til at formulere helt nye visioner”, forklarer arkitekt Henrik Nielsen i Hvidovres Bygge- og Planafdeling.

KREATIV OG VISIONÆR METODEUDVIKLING

Tankegangen om, at fortiden kan spille en positiv rolle i fremtiden, har også sat sit præg på kommunens planlægning, og i dag udgør kulturarv ét af fire temaer i Hvidovres Kommuneplan fra 2009, og kommunen har dermed fået et visionsværktøj, der sikrer, at kommunens kulturarv betragtes som en bæredygtig ressource.

For at sikre, at visionerne lader sig oversætte til konkret og kvalificeret sagsbehandling, er der med

kommuneplanen også fulgt et nyt vurderingsredskab, der kan medvirke til at prioritere bevarings- og udviklingsindsatsen i kommunen. Denne såkaldte kulturarvsmetode gør det muligt at sikre netop de områder, som er bærere af de væsentlige fortællinger. Resultatet er, at det nye plantema indebærer en inddeling af kommunens geografi i 51 kvarterer. Disse kvarterer afgrænses ikke som vanligt på baggrund af de traditionelle praktiske og tekniske spørgsmål, men med udgangspunkt i deres tilblivelseshistorie og med udgangspunkt i, hvad der opleves som et sammenhængende byområde i dag. Kvartererne integrerer kulturarvsmetoden i planarbejdet med en række centrale elementer, som både for-

holder sig til den fysiske bygningskulturarv, der ses i kvarteret, og til de fortællinger, der knytter sig til den. Til sidst lægger metoden vægt på, at både bevaringsstrategien og udviklingspotentialet beskrives for samtlige 51 kvarterer.

Hvidovre Kommunes arbejde viser, hvordan et anerkendende blik på forstadens bygningsarv kan bidrage til nytænkning og store visioner for kommunen, og hvordan det er muligt at følge visionen op med konkrete redskaber. I sidste ende sikrer denne tilgang, at borgerne møder et anerkendende og udviklingsorienteret blik på netop deres kvarter, når de henvender sig til kommunen.



BYGNINGSKULTURARVEN HJÆLPER LANDSBYERNE KERTEMINDE KOMMUNES ARKITEKTURPOLITIK

22



Kerteminde Kommune har en rig kulturhistorie med mange smukke landskaber, der gør historien synlig. Der er gennem mange år gjort en stor indsats for arkitektur og kulturmiljø i Kertemindes historiske bykerne, og som resultat står den i dag som et af de fineste og bedst bevarede købstadsmiljøer i Danmark. Med arbejdet for en samlet kommunal arkitekturpolitik greb kommunen chancen for også at få landsbyerne sat på dagsordenen. Målet var at formulere en arkitekturpolitik, der kunne øge bevidstheden om de daglige omgivelser i hele kommunen og dermed styrke den lokale identitet i Kerteminde.

Kerteminde er en foregangs-kommune i forhold til at udarbejde arkitekturpolitik og var i 2007 en ud af kun 13 kommuner, der havde udviklet sin politik. Kommunen satte med hjælp og råd fra blandt andre Visit Denmark fokus på, hvordan arkitekturpolitikken kunne indgå i en strategi for turisme- og erhvervsudvikling, og hvordan de brede rammer for at arbejde med arkitekturpolitik kunne bidrage til at få de aktive borgere og foreninger i tale.

Processen mod en formuleret arkitekturpolitik har derfor været kendetegnet ved en borgerinddragelse og dannelse af lokale arbejdsgrupper, der aktivt arbejder

for at kommunikere og aktivere bevaringsværdier i kommunen. I dag er arkitekturpolitikken indskrevet i kommuneplanen for 2009 og et af de værktøjer, som giver kommunen et godt udgangspunkt for en aktiv branding af kommunen. Målet er en styrket helårsturisme og at sikre kulturoplevelser i hele kommunen frem for kun i bykerne. ”Vi ved, at der er ’penge’ i kulturarven, og når der er balance mellem borgere og turister, skabes der sympati og læring”, fortæller Kerteminde Kommunes byplanlægger Hanne Raunsmed Andersen.



FRA SNÆRENDE BÅND TIL POTENTIALE

Blandt udfordringerne for Kerteminde Kommune er fremover at sikre landsbyernes udtryk på lige fod med bymidterne og industriminderne i kommunen. Blandt eksemplerne er de to landsbyer Viby og Måle på Hindsholm, som igennem flere årtier har været genstand for debat om, hvordan man kan sikre de unikke miljøer i det åbne land. Gennem tiden har den folkelige opbakning til udvikling af bevaringstiltag ikke været stor, og kommunen har derfor med arkitekturpolitikken anlagt en ny og mere procesorienteret tilgang til bevaringsspørgsmålet. Med afsæt i to lokale arbejdsgrupper bestående af lokale ildsjæle igangsattes både kortlægningen af de bærende værdier i landsbyerne og diskussionen om, hvordan man kan fastholde og tiltrække nye brugere af Hindsholm.

Den debatterende og udviklingsorienterede tilgang til lokalplanlægningen har betydet, at planen er

blevet en del af en større kommunikationsplan for området, og visse tiltag er allerede sat i gang.

NØGLE TIL FÆLLESSKAB OG STOLTHED

Blandt tiltagene er et online billedkatalog, der skaber tilgængelighed til de lokalhistoriske samlinger, ligesom kvalitetene ved kulturhistoriske bygninger, anlæg og landskaber bliver tilgængeliggjort gennem en bred vifte af lokalt forankrede aktiviteter. I sommeren 2010 lavede man 'Sogneture' med lokale guides på tværs af landsbyerne, ligesom de lokale ildsjæle og bevaringsforeninger arbejder på en 'sommerkrimi rundt i kulturarven'. Til sidst er der etableret et stærkt netværk og medejerskab til planerne blandt de lokale borgere, hvoriblandt gård- og godsejere har bidraget til at udvikle særlige turist- og oplevelsestilbud i de historiske omgivelser. Til spørgsmålet om, hvad det betyder for borgerne, er det korte svar ifølge Hanne Raunsmed Andersen øget lokal stolthed og samarbejde.

"I dag laver landsbyerne deres egne hjemmesider og søger midler til bøger, der skal beskrive den lokale bygningskulturarv. Det bidrager positivt til bosætningen, ligesom vores lokale gods ikke bare reklamerer for sig selv, men stort set altid brander sig på deres lokale placering i Kerteminde og deres relation til en lang række øvrige historiske lokaliteter".





FREDNINGS- GENNEMGANGEN

Et centralt omdrejningspunkt for Kulturarvsstyrelsens og Realdanias koordinerede indsats Bygningskultur 2015 er den systematiske gennemgang af landets fredede bygninger, som Kulturarvsstyrelsens medarbejdere foretager i de kommende år. Formålet er at få beskrevet bygningernes bærende fredningsværdier.

FØRSTE GANG I HISTORIEN

De fredede bygninger udgør en vigtig del af vores kulturarv og historie, og det er første gang i bygningsfredningslovens historie, at der foretages en så omfattende og systematisk gennemgang af dem. Med fredningsgennemgangen får vi bedre viden om de fredede bygninger, så fredningerne bliver mere forståelige, og det bliver tydeligere, hvilke værdier vi skal passe på.

FRIVILLIGE HANDLINGSPLANER

På baggrund af gennemgangen vil ejerne af de privatejede fredede bygninger blive tilbudt individuelle handlingsplaner for deres ejendomme. Handlingsplanerne vil indeholde en gennemgang af bygningerne og en oversigt over, hvilke arbejder der bør udføres for at fastholde eller reetablere de bærende fredningsværdier for ejendommen.

BYGNINGS
KULTUR
2015

Om Bygningskultur 2015

Bygningskultur 2015 er et samlet initiativ målrettet bygningskulturarven i Danmark med fokus på håndtering af fredede og bevaringsværdige bygninger. Initiativet er med til at skabe ny viden, nye netværk, brugbare værktøjer og helt ny formidling til ejere og kommuner.

Initiativet er igangsat af Kulturarvsstyrelsen og Realdania og vil i perioden 2010-2015 skabe og formidle relevant viden om, hvordan ejere og kommuner kan bevare, anvende og udvikle fredede og bevaringsværdige bygninger og helheder for fremtiden.

www.bygningskultur2015.dk

6 GODE GRUNDE

TIL AT BRUGE
BYGNINGSKULTURARVEN
I KOMMUNEN

**6 GODE GRUNDE
TIL AT BRUGE BYGNINGSKULTURARVEN
I KOMMUNEN**

Udgiver: Kulturarvsstyrelsen og Realdania

Tekst: Dansk Bygningsarv A/S

Foto: Anne Prytz Schaldemose med undtagelse af følgende:

8 nederst 9 øverst Heine Petersen

12-13 Jørgen Jørgensen

14-15 Guldborgsund Kommune

16-17 Aalborg Kommune

18-19 Brøndby kommune

20 Forstadsmuseet

22 Kerteminde Kommune

23 Østfyns Museer

Grafik: Operate

Tryk: Nofoprint A/S

© Oktober 2010

BYGNINGS 2015
KULTUR



FREDNINGS- GENNEMGANGEN

Et centralt omdrejningspunkt for Kulturarvsstyrelsens og Realdanias koordinerede indsats Bygningskultur 2015 er den systematiske gennemgang af landets fredede bygninger, som Kulturarvsstyrelsens medarbejdere foretager i de kommende år. Formålet er at få beskrevet bygningernes bærende fredningsværdier.

FØRSTE GANG I HISTORIEN

De fredede bygninger udgør en vigtig del af vores kulturarv og historie, og det er første gang i bygningsfredningslovens historie, at der foretages en så omfattende og systematisk gennemgang af dem. Med fredningsgennemgangen får vi bedre viden om de fredede bygninger, så fredningerne bliver mere forståelige, og det bliver tydeligere, hvilke værdier vi skal passe på.

FRIVILLIGE HANDLINGSPLANER

På baggrund af gennemgangen vil ejerne af de privatejede fredede bygninger blive tilbudt individuelle handlingsplaner for deres ejendomme. Handlingsplanerne vil indeholde en gennemgang af bygningerne og en oversigt over, hvilke arbejder der bør udføres for at fastholde eller reetablere de bærende fredningsværdier for ejendommen.

BYGNINGS
KULTUR
2015